

Леонід Виговський
(Хмельницький)

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ВИЯВ СУСПІЛЬНОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті доводиться, що в історії людства релігія виконує функцію утвердження суспільного буття особистості в умовах її суперечливого дуального існування (смертного і безсмертного, природного і соціального, раціонального і ірраціонального). Аргументується це тим, що це зумовлюється наданням соціуму сакрального колективного начала утвердженням спільного трансцендентного ідеалу - Бога, який охоплює весь універсум сутності і існування людини. Зазначається, що реалізація соціальної функції релігійного феномена передбачає безпосередню участь віруючих людей також у вирішенні суспільно-значущих проблем з метою підтримки вразливих груп населення та сприяння соціальній стабільності. Доводиться, що релігійні інституції та організації, будучи структурним елементом громадянського суспільства, відіграють значну роль у волонтерському русі. Аналізується специфіка волонтерської діяльності церкви, її основні напрями. Підкреслюється, що волонтерська діяльність релігійних інституцій та організацій дозволяє їм виходити за межі власне культової практики та інтегруватися у структури сучасного громадянського суспільства.

Ключові слова: релігія, феномен, світогляд, релігійні інституції та організації, соціальні функції, соціальне служіння, благодійність, волонтерство, громадянське суспільство.

The article demonstrates that throughout human history, religion has fulfilled the function of affirming the social existence of the individual under conditions of their contradictory dual nature (mortal and immortal, natural and social, rational and irrational). This is argued on the basis that such a function is обусловлена (determined) by the endowment of society with a sacred collective foundation through the affirmation of a common transcendent ideal - God - which encompasses the entire universe of human essence and existence.

It is noted that the implementation of the social function of the religious phenomenon also presupposes the direct participation of believers in addressing socially significant issues, with the aim of supporting vulnerable population groups and promoting social stability. The article proves that religious institutions and organizations, as structural elements of civil society, play a significant role in the volunteer movement. The specific features of church volunteer activity and its main directions are analyzed. It is emphasized that the volunteer activity of religious institutions and organizations enables them to move beyond purely ritual practices and integrate into the structures of modern civil society.

Key words: religion, phenomenon, worldview, religious institutions and organizations, social functions, social service, charity, volunteering, civil society.

Актуальність проблеми. Україна, знаходячись в транзитному стані та в умовах неспровокованої війни з російською федерацією, нагально потребує сил та засобів для подолання кризових явищ та подальшої трансформації структур суспільства з метою приєднання до союзу європейських демократичних країн. Державні структури в таких умовах, як переконливо свідчить практика, з об'єктивних та суб'єктивних причин не здатні в повній мірі вирішити накопичені гострі соціальні проблеми людей. Тим більше, що гуманітарної допомоги в умовах війни насамперед потребують потерпілі від бойових дій, постраждале населення від постійних бомбувань, вимушено переміщені особи та навіть самі військові. За таких умов «важливу роль у цьому процесі відіграє сектор громадянського суспільства, представлений

волонтерським рухом»¹. Він є невід'ємною частиною громадянського суспільства, який виражає, формує та утверджує у суспільстві дух солідарності та стійкості. Цінність волонтерства полягає насамперед в тому, що воно поєднує духовні цінності соціуму з практичною допомогою людям, які цього конче потребують. До речі, волонтерство полягає не лише в допомозі іншим, а й також слугує утвердженню гуманного по своїй суті світогляду самих волонтерів.

Релігійні інституції та організації, будучи структурним елементом громадянського суспільства, відіграють значну роль у волонтерському русі. Реалізація ними на практиці системи власних віровчень передбачає безпосередню участь мирян та священників у вирішенні суспільно-значущих проблем громади та общини, оскільки в основу функціонування більшості релігій прямо покладена ідея солідарності та взаємодопомоги людей. Тому релігійні доктрини різних конфесій, як правило, містять чітко сформульовані імперативи соціальної «допомоги ближнім». Це стимулює формування у віруючих потребу активної участі і у волонтерській діяльності. Тому волонтерство для мирян та служителів культу виступає своєрідною формою реалізації на практиці проголошених релігійних цінностей, наприклад, «любові до ближнього» (християнство), обов'язок милостині в ісламі (закят), принцип справедливості та допомоги в юдаїзмі (цдаки). Через це волонтерська діяльність релігійних інституцій та організацій є одним із ключових інструментів реалізації функції милосердя, благодійності, оскільки вона дозволяє їм виходити за межі власне культової практики та інтегруватися в діяльність структур громадянського суспільства.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблематика суспільної функціональності релігійного феномену досліджувалася у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема в межах соціології релігії, релігієзнавства та соціальної філософії, М. Вебером², Е. Дюркгеймом³, Г. Зіммеlem⁴, а також українськими релігієзнавцями М. Бабієм, А. Колодним, Л. Филипович, В. Титаренко⁵, Л. Виговським⁶, Меренковим Г. А.,⁷ Кралюком П. М.⁸ У своїх роботах автори ґрунтовно розкрили сутність та форми вияву соціальної функціональності релігійного феномену в соціумі на різних етапах його історичного розвитку. В працях цих вчених розглядалися конкретні вияви її реалізації у таких формах як соціальне служіння церкви, благодійність, волонтерство тощо. Водночас сутність та форми релігійного волонтерства як окремого вияву суспільної функціональності церкви в умовах утвердження в Україні громадянського суспільства потребує свого подальшого дослідження.

Мета статті. Метою статті є дослідження причин та форм, основних напрямів реалізації релігійного волонтерського руху як вияву суспільної функціональності церкви в суспільстві в якості важливої структури громадянського суспільства в умовах воєнного стану в Україні.

Методи дослідження теми включали в себе фундаментальні принципи релігієзнавчого та соціологічних аналізів, принципи об'єктивності й історизму, а також концепти класичних і посткласичних теорій релігії та громадянського суспільства. При виявленні загального і особливого у функціонуванні релігійного комплексу та громадянського суспільства використовувалася компаративістика. Вона дозволила виокремити закономірності казуальних виявів

¹ Чернописька В., Малиш М. Волонтерська діяльність релігійних організацій: адміністративно-правові гарантії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». № 3 (35), 2022. С. 251.

² Вебер М. Протестанська етика і дух капіталізму. / Пер. з нім. О. Погорілий. Київ : Основи, 1994. 261 с.

³ Дюркгейм Е. Елементарні форми релігійного життя / пер. з фр. Київ : Юніверс, 2002. 424 с.

⁴ Зіммель Г. Філософія грошей / пер. з нім. Київ : Промінь, 2010. 504 с.

⁵ Функціональність релігії: український контекст: монографія. За редакцією професорів А. Колодного та Л. Филипович. Київ: УАР, 2017. 339 с.

⁶ Виговський Л. А. Функціональність релігії: природа і вияви: монографія. Київ-Хмельницький : ПП Ковальський В. В., 2004. 340 с.

⁷ Меренков Г. А. Харитативна діяльність пізньопротестантських церков в Україні: тенденції розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: *Історичні науки*. Том 30 (69). № 3. 2019. С. 22-28.

⁸ Кралюк П. М. Інтеграція протестантів у публічний простір України через соціальне служіння: баптисти, п'ятидесятники, адвентисти (1991 – дотепер). *Культурологічний альманах*. Вип. 1 (17), 2026. С. 74-88.

та інновації від періодично повторюваних процесів і тим самим підійти до осмислення вияву їх суспільних функцій в соціумі. Були використані такі логічні методи наукового пізнання як формалізація, аксіоматичний метод, гіпотетико-дедуктивний, аналіз і синтез, аналогія. В основу дослідження покладені принципи позаконфесійності та світоглядного плюралізму.

Виклад основного матеріалу. В реаліях воєнного стану в Україні сучасні волонтерські практики громадян досить швидко й органічно увійшли в життя українського соціуму. Вони викликали серйозні суспільні зміни як в сприйнятті самого волонтерства, так і в контексті особистого залучення людей до виконання волонтерських обов'язків. Відтак відбулося визнання ролі та значення волонтерського руху як важливої складової громадянського суспільства що сприяє розвитку суспільних процесів, формуванню у мас усвідомленої потреби нести особисту відповідальність за стан справ у громаді, державі.

Релігійний феномен, як свідчить практика, відіграє важливу роль у волонтерському русі. Пояснюється це тим, що він в житті соціуму завжди виконував (і продовжує виконувати) важливу функціональну роль, оскільки задовольняє систему суспільних та індивідуальних потреб людини і суспільства. Така функція розкриває внутрішній зміст релігійного комплексу як суспільного феномену. Тому функціональність релігії у філософсько-соціологічній експлікації постає в якості певної визначеності, «що характеризує іманентні цьому суспільному феномену здатності і можливості (внутрішні і інституційні) задовольняти специфічні духовні, життєві потреби людини, релігійних спільнот, соціуму, і які на практиці реалізуються через інтегративну сукупність конкретних функцій»⁹. Церква, зауважимо, спроможна задовольнити систему насущних життєвих потреб (духовних, матеріальних) сучасної людини, зокрема в соціалізації особистості, соціальній корекції, соціальній профілактиці, соціальній реабілітації, соціальній допомозі тощо.

В історії людства релігія постає насамперед світоглядно-змістовною основою утвердження суспільного буття особистості в умовах її суперечливого дуального існування (природного і соціального, раціонального і ірраціонального, смертного і безсмертного). і виступає формою реалізації суспільної сутності релігійного комплексу. Це пояснюється тим, що земне буття людини відбувається в умовах її «розірваного» індивідуального буття. Віровчення, пропонуючи особистості пріоритет потойбічного вічного життя, тим самим виводить її існування за межі форм земної життєдіяльності (що є спільними і для людей, і для тварин) і тим самим надає їй безсмертя. Тому релігія виступає специфічним засобом подолання конечності людського життя і утверджує самоусвідомлення особистості як безпосереднього учасника вселенського буття.

Варто зазначити, що суспільна функціональність релігії є системним явищем, оскільки її соціальні функції структуровані в координаційну й ієрархічну систему. Вона має конфесійну визначеність і направленість, оскільки реалізується через діяльність релігійних інституцій та організацій, окремих віруючих. Основними структурними елементами вказаної системи є світоглядно-сенсовірна, ціннісно-регулятивна, соціально-організаційна та комунікативно-трансляюча підсистеми. Стрижнем, системоутворюючим чинником такої системи є світоглядно-сенсовірна підсистема. Це пояснюється тим, що саме вона формує в особистості релігійне розуміння сенсу життя, що відповідно зумовлює релігійні потреби людини і формує запит на відповідну практику їх реалізації. Водночас, будь-який інший суспільний феномен (сім'я, держава, система освіти тощо) такі духовні запити в повній мірі задовольнити не в змозі. Тому «така функціональна здатність релігії викликана необхідністю ліквідувати насамперед брак наших знань про те, що ми називаємо «вічними питаннями життя». Релігія допомагає віруючій

⁹ Бабій М.Ю. Вступ. Функціональність релігії. *Функціональність релігії: український контекст*. Монографія. / За редакцією професорів А.Колодного та Л.Филипович. Київ: УАР, 2017. С. 7.

людині досягнути внутрішню сутність цього світу в трансцендентних координатах виміру, своє місце в ньому, збагнути сенс людського буття»¹⁰

Основною формою реалізації суспільної функціональності релігії в соціумі виступають релігійні інституції та організації, функції яких охоплюють тією чи іншою мірою всі сфери життя соціуму. Вони, репрезентуючи релігію (яка постає як всезагальність), слугують утвердженню суспільного буття людини, оскільки формують в ній колективне начало через надання їй спільного трансцендентного ідеалу - Бога, який охоплює весь універсум сутності і існування особистості. Тому реалізація соціальної функції релігії передбачає широку участь віруючих людей у вирішенні суспільно-значущих проблем, зокрема, з метою підтримки вразливих груп населення та сприяння соціальній стабільності. «Реалізація зазначених функцій релігії в контексті соціальної роботи і волонтерської діяльності, зокрема, сприяє виконанню завдань соціальної допомоги, соціальної профілактики, соціальної реабілітації, соціальної корекції, соціалізації особистості, забезпечує поширення релігійного вчення на практиці, сприяє консолідації суспільства, його морально-духовному катарсису»¹¹. Через те волонтерська діяльність є одним із ключових інструментів реалізації цієї функції, оскільки вона дозволяє релігійним інституціям та організаціям виходити за межі власне культової практики та інтегруватися у структури сучасного секулярного по суті громадянського суспільства.

Очевидно, що релігійні настанови вже самі по собі формують у мирян внутрішню потребу служити іншим людям (як моральний обов'язок), що на практиці реалізується як надання допомоги (матеріальної, духовної) своєму ближньому. Звідси у релігійних громадах споконвічно існувала культура та традиція взаємодопомоги насамперед між одновірцями. Цьому сприяє також і ефект наслідування (наприклад, коли інші віряни вже беруть активну участь, скажімо, у волонтерському русі). Звичайно, при цьому потрібно пам'ятати і те, що для мирян суттєвою є віра в те, що за це вони отримають винагороду в земному чи потойбічному житті за добрі справи (не обов'язково матеріальну), спасіння, благословення, балансу тощо. Очевидно, що це підсилює мотивацію робити добро людям. Тому релігійні організації традиційно виконували (і виконують) соціально-службову функцію, яка реалізувалася у допомозі бідним і нужденним, підтримці хворих, літніх, переселенців, у гуманітарній діяльності у кризових ситуаціях (війна, природні катастрофи).

В релігійному середовищі волонтерство, у свою чергу, виконує низку важливих суспільних функцій. Так, реалізація соціально-організаційної функції на засадах релігійного сенсу життя слугує консолідації членів общини, громади, суспільства з метою дотримання вимог конфесійних доктрин. А ціннісно-регулятивна функція вимагає від вірян дотримуватися в процесі надання волонтерських послуг населенню релігійних морально-етичних норм. Реалізація комунікативно-трансляційної функції сприяє формуванню у віруючих соціальних зв'язків і поза конфесійними межами. Щодо виповнювальної (компенсаційної) функції, то вона дозволяє мирянам доповнювати діяльність світських державних інститутів, скажімо, в організації матеріальної допомоги переміщеним особам. Реалізація легітимізаційної функції служить справі підвищення авторитету і значимості релігійних організацій в очах у більшості світського населення. Тому волонтерська діяльність створює умови подальшого поширення релігійного світогляду серед таких громадян, подальшого залучення їх до конфесійної підтримки, діяльності. Через те активна участь мирян і духовенства в організації та проведенні волонтерства органічно впливає як із реалізації соціальної ролі релігії, так і їх внутрішніх переконань. До цього варто додати, що для багатьох віруючих важлива не лише віра, але й сам процес діяльності по її реалізації на практиці. Тому для вірян волонтерство є способом служіння Богу,

¹⁰ Бабій М.Ю. Вступ. Функціональність релігії. *Функціональність релігії: український контекст*: монографія. За редакцією професорів А.Колодного та Л.Филипович. Київ: УАР, 2017. С. 8.

¹¹ Ковальчук І., Кройтор О. Форми волонтерської роботи українських церков. *Буковинський богословський вісник: всеукраїнський часопис*. 2024. № 3. С. 45.

фактом щирості переконань, формою не лише обрядовості, а й змістом «живої релігійності». В процесі волонтерської діяльності у віруючих з'являється відчуття знайденого сенсу життя, розуміння того, що добро має цінність саме по собі. Це зумовлює відчуття духовного задоволення за допомогу іншим людям, слугує формуванню внутрішнього спокою особистості. «Тож християнська і зокрема протестантська благодійність, - слушно зазначає Меренков Г.А., - відповідно до настанов Ісуса Христа ґрунтується не на наявності надлишку, а на готовності служити комусь, віддаючись повністю, готовності жертвувати собою заради Бога, інших, заради і ближніх»¹².

Загальновідомо, що особлива активізація волонтерського руху в Україні почалася з перших днів повномасштабної агресивної війни російської федерації. Нині він суттєво впливає на зміст багатьох процесів в усіх сферах держави. Це відбувається насамперед через гостре усвідомлення громадянами України несправедливості самого акту не спровокованої агресії з боку російської федерації, а також понесеними жертвами з боку мирного населення. Така ситуація вплинула на формування і закріплення у свідомості громадян потреби допомагати людям, які вимушено потрапили в біду. І в цьому контексті варто наголосити, що саме віра людини в ідеали часто психологічно загострює, посилює чутливість особистості до чужого горя, болю і формує потребу сприймати своє страждання і інших громадян як виклик, який можна подолати лише ставши «знаряддям добра». Тому волонтерство віруючих постає як поєднання внутрішньої віри (релігійні цінності, переконання) із зовнішньою соціальною дією (допомога, служіння). Через те воно є формою реалізації суспільної функціональності релігії як соціального інституту. Така волонтерська діяльність вірян сприяє формуванню та закріпленню в самосвідомості громадян принципів соціальної солідарності та їх безпосередньої відповідальності за стан справ у спільноті, потреби активної особистої участі в допомозі потерпілим верствам. Тому «церква завжди сприяла регулюванню соціальних взаємин між людьми шляхом допомоги в'язням, полоненим, закликала до любові, прощення та милосердя, виступала проти насильства та війни»¹³.

Щодо основних напрямів волонтерської діяльності релігійних організацій та інституцій, то до них варто віднести насамперед соціально-гуманітарну допомогу, яка реалізується у формі матеріальної та фінансової підтримки малозабезпечених, бездомних, людей похилого віку, вимушено переселених громадян. Так, «з початком бойових дій на сході України тільки у перші місяці християнські волонтери евакуювали 55 000 переселенців. Відкрито понад 60 благодійних їдалень. «Відновили 430 будинків та забезпечили дровами 400 домівок. Зібрали понад 4 000 тонн продовольчої та 800 тонн гуманітарної допомоги»¹⁴.

Велике значення також має медико-соціальна, психологічно-терапевтична та духовна підтримка. Вона отримала «нові, специфічні форми соціальної роботи, продиктовані трагедіями війни: підтримка родин зниклих безвісти військовослужбовців та комплексна опіка над родинами загиблих захисників. Наприклад, місія «Добрий Самарянин» у місті Рівне ініціювала регулярні зустрічі та ретрити для вдів загиблих героїв, надаючи їм простір для психологічного розвантаження та духовної втіхи»¹⁵. Християнські місії та фонди задіяні в організації безкоштовних медичних оглядів для малозабезпечених людей, організують роботу мобільних клінік, матеріально, фінансово, кадрово підтримують роботу хоспісів.

Реалізація релігійними організаціями та інституціями своєї суспільної функціональності у формі активної волонтерської діяльності наглядно свідчить про їх високий рівень

¹² Меренков Г.А. Харитативна діяльність пізньопротестантських церков в Україні: тенденції розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Том 30 (69). № 3. 2019. С. 22. (22-28).

¹³ Ковальчук І., Кройтор О. Форми волонтерської роботи українських церков. *Буковинський богословський вісник: всеукраїнський часопис*. № 3. 2024. С. 45

¹⁴ Меренков Г.А. Харитативна діяльність пізньопротестантських церков в Україні: тенденції розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Том 30 (69). № 3. 2019. С. 23.

¹⁵ Кралюк П. М. Інтеграція протестантів у публічний простір України через соціальне служіння: баптисти, п'ятидесятники, адвентисти (1991 – дотепер). *Культурологічний альманах*. Вип. 1 (17), 2026. С. 80. (74-88).

соціальної відповідальності перед мирянами, громадянами, суспільством. Це свідчить про те, що сучасна церква демонструє здатність адаптуватися до сучасних умов, адекватно реагувати на соціальні виклики та брати активну участь у розвитку структур громадянського суспільства в Україні. Особливо чітко це проявляється в умовах воєнного стану в державі, де релігійні організації та інституції відіграють значну роль в процесі волонтерства у підтримці світського населення.

Щодо подальших перспектив розвитку релігійного волонтерського руху в Україні, то воно насамперед потребує реалізації процесу його інституціоналізації. Також потребуються розробка конкретних заходів щодо підвищення ефективності соціального служіння, пошуку та розширенням соціального партнерства. Частина наявних проблем у волонтерській діяльності церкви зумовлюється насамперед відсутністю системи ефективної координації з державними структурами в контексті сумісного надання допомоги потерпілим верствам населення. Має місце, у зв'язку з масовим збідненням пересічних громадян в умовах воєнних дій, обмеженість ресурсів (матеріальних, фінансових, людських тощо). Нагальною є потреба підвищення рівня професіоналізму частини волонтерів. Також відмічаються спроби певними лідерами, партійними та громадськими організаціями з метою отримання «політичних капіталів» політизувати волонтерський рух.

Висновки. Значні зміни в житті українського соціуму в процесі його демократизації суттєво впливають і на процес функціонування в ньому релігійних інституцій та організацій. Так, утвердження та розвиток громадянського суспільства в державі суттєво впливає на свідомість і потреби віруючих людей. Про це, зокрема свідчать зміни у формах діяльності провідних конфесій. Вони підтримують активну участь вірян і духовенства у волонтерському русі, оскільки це забезпечує поєднання духовних цінностей із практичною діяльністю, сприяє вирішенню соціальних проблем та зміцненню громадянського суспільства. Релігійні організації, реалізуючи волонтерські ініціативи, виступають активними учасниками суспільних процесів, що підвищує їх соціальну значущість та авторитет у житті громад.

Волонтерський рух в умовах повномасштабної війни з боку російської федерації зумів на позиціях справедливості і патріотизму об'єднати свідомих громадян (незалежно від їх відношення до релігійного чинника). Це дозволило в короткий термін створити дієву структуру громадських організацій, груп людей, які на засадах благодійності (часто з ризиком для власного здоров'я і життя) взяли на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем людей, держави, суспільства, збройних сил. Про це красномовно свідчить діяльність волонтерів, які не залежно від їх конфесійної належності, творили історію України в часи Помаранчевої революції, Революції гідності, в умовах рашистської навали. Їх безкорислива, а тому безцінна допомога Збройним Силам України, Національній гвардії України, добровольчим батальйонам, вимушеним переселенцям з АР Крим та Сходу України є виявом патріотизму та незламної волі свідомих громадян.

Водночас, подальший процес вдосконалення волонтерського руху потребує трансформації у самій сфері відносин релігійних та владних структур. Тому існує потреба подальшого дослідження чинників їх якісних змін в умовах функціонування воєнного стану в Україні. Це сприятиме подоланню тих негативних моментів, які досі існують у сучасному законодавстві щодо сфер діяльності релігійних організацій в державі, зокрема їх участі у волонтерській діяльності. Існує потреба з'ясування її ролі в якості чинників політичної соціалізації мирян та політичної ідентифікації та самоідентифікації як громадян України. Також потребують подальшого дослідження суспільні процеси, які прагнуть використати чинник волонтерства з метою «політизації» релігії та «релігієзації» політики. Очевидно, що генеза релігійних явищ і процесів у контексті складних суспільних трансформацій епохи постмодерну і воєнних реалій в Україні потребують подальшого їх якісного нового концептуального осмислення.

Список використаної літератури:

1. Бабій М.Ю. Вступ. Функціональність релігії. *Функціональність релігії: український контекст*: монографія. За редакцією професорів А.Колодного та Л.Филипович. Київ: УАР, 2017. С. 6-16.
2. Вебер М. Протестанська етика і дух капіталізму. / Пер. з нім. О.Погорілий. Київ : Основи, 1994. 261 с.
3. Вигovskyi Л.А. Функціональність релігії: природа і вияви: Монографія. Київ-Хмельницький : ПП Ковальський В.В., 2004. 340 с.
4. Фарисей В.А. Волонтерський рух в Україні як нова форма взаємодії влади і громадянського суспільства. URL: piend.gov.ua/publication/volonterskyj-rukhn-v-ukraini-iak-nova-forma-vzaiemodii-vlady-i-hromadianskoho-uspilstva/ (дата звернення 13.04 2026).
5. Дюркгейм Е. Елементарні форми релігійного життя / пер. з фр. Київ : Юніверс, 2002. 424 с.
6. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 11.04.2026).
7. Зіммель Г. Філософія грошей / пер. з нім. Київ : Промінь, 2010. 504 с.
8. Ковальчук І., Кройтор О. Форми волонтерської роботи українських церков. *Буковинський богословський вісник: всеукраїнський часопис*. № 3.2024. С. 43-49.
9. Крالیук П. М. Інтеграція протестантів у публічний простір України через соціальне служіння: баптисти, п'ятидесятники, адвентисти (1991 – дотепер). *Культурологічний альманах*. Вип. 1 (17), 2026. С. 74-88.
10. Меренков Г.А. Харитативна діяльність пізнопротестантських церков в Україні: тенденції розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Том 30 (69). № 3. 2019. С. 22-28.
11. Функціональність релігії: український контекст. Монографія. За ред. професорів А.Колодного та Л.Филипович. Київ: УАР, 2017. 339 с.
12. Чернописька В., Малиш М. Волонтерська діяльність релігійних організацій: адміністративно-правові гарантії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». № 3 (35), 2022. С. 251-255.

References:

1. Babii, M. Yu. (2017). Vstup. Funkcionalnist religiyi. Funkcionalnist religiyi: ukrayinskij kontekst [Introduction *functionality of Religion: Ukrainian Context*]. Monografiya. Za redakciyeyu profesoriv A.Kolodnogo ta L.Filipovich. Kyiv: UAR [Ukrainian].
2. Weber, M. (1994) Protestanska etyka i dukh kapitalizmu [The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism] / Per. z nim. O.Pohorilyi. Kyiv : Osnovy. [Ukrainian].
3. Vyhovskiy, L.A. (2004) Funktsionalnist relihii: pryroda i vyavy [The Functions of Religion: Nature and Manifestations]: Monohrafiia. Kyiv-Khmelnytskyi : PP Kovalskyi V.V. [Ukrainian].
4. Farysei, V.A. Volonterskyi rukh v Ukraini yak nova forma vzaiemodii vlady i hromadianskoho suspilstva [The volunteer movement in Ukraine as a new form of interaction between the government and civil society]. Retriven from: piend.gov.ua/publication/volonterskyj-rukhn-v-ukraini-iak-nova-forma-vzaiemodii-vlady-i-hromadianskoho-uspilstva/ (Accessed 13.04 2026). [Ukrainian].
5. Diurkheim, E. (2002). Elementarni formy relihiinoho zhyttia [The Elementary Forms of Religious Life] / per. z fr. Kyiv : Yunivers. Translated from French. Kyiv: Univers. [Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro volontersku diialnist» vid 19.04.2011 № 3236-VI [Law of Ukraine «On Volunteer Activity» dated April 19, 2011 No. 3236-VI]. Retriven from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (data zvernennia 11.04.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Accessed April 11, 2026). [Ukrainian].
7. Zimmel, H. (2010) Filosofiia hroshei [The Philosophy of Money] / per. z nim. Kyiv : Promin. [Ukrainian].
8. Kovalchuk, I.& Kroitor, O. (2024). Formy volonterskoi roboty ukrainskykh tserkov. [Forms of Volunteer Work of Ukrainian Churches]. Bukovynskiy bohoslovskiy visnyk: vseukrainskyi chasopys 3. [Ukrainian].
9. Kraliuk, P. M. (2026) Intehratsiia protestantiv u publichnyi prostir Ukrainy cherez sotsialne sluzhinnia: baptysty, piatydesiatnyky, adventysty (1991 – doteper) [Integration of Protestants into the Public Space of Ukraine through Social Service: Baptists, Pentecostals, Adventists (1991-present)]. Cultural Almanac. 1 (17). [Ukrainian].
10. Mierienkov, H.A. (2019) Kharytatyvna diialnist piznoprotstantskykh tserkov v Ukraini: tendentsii rozvytku [Charitable Activity of Late Protestant Churches in Ukraine: Development Trends]. Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky. 30 (69). [Ukrainian].
11. Funktsionalnist relihii: ukrainskyi kontekst [Functionality of Religion: Ukrainian Context Monohrafiia] (2017). Za red. profesoriv A.Kolodnogo & L.Fylypovych. Kyiv: UAR, 2017. 339 s.. Monograph. Kyiv: UAR. [Ukrainian].
12. Chornopyska V.& Malysch M.(2022) Volonterska diialnist relihiinykh orhanizatsii: administratyvno-pravovi harantii [Volunteer Activity of Religious Organizations: Administrative and Legal Guarantees]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: «Yurydychni nauky». (35). [Ukrainian].

Прийнято 16.04.2026.

Рекомендовано до друку 04.05.2026.

Опубліковано: 08.06.2026